

No. 10 38
D. D.

DISSERTATIONEM HISTORICAM,
QUA SISTITUR

N O R A

WESTMANNORUM OPPIDUM,
ADSENTIENTE AMPLISS. SENAT. PHILOS.

IN REGIA ACAD. UPSAL.

PRÆSIDE

M_{AG.} CAROLO FRED.
GEORGII,

HISTOR. PROFESS. REG. ET ORD.

PRO GRADU,

AD PUBLIC. BONOR. EXAM. MODESTE DEFERT

DANIEL NOHRBORG,

WESTMANNUS.

DIE XXIII. APRILIS ANNI MDCCLXIII.

IN AUDIT. CAROL. MAJ.

H. A. M. S.

U P S A L I A E.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,
MAG. PETRO
VIGELIO,

Ecclesia^{rum} Ramsbergensis PASTORI & PRÆPOSITO
longe meritissimo,
. PATRONO & NUTRITIO PROPENSISSIMO.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,
MAG. OLAVO
NORDSTRAND,

Norensum PASTORI longe dignissimo,
PATRONO OPTIMO.

Hηδη μὲν τῆς περὶ τᾶς γεράματος διατριβῆς με πεῖραν διδόνοσι
μέλλων ἐκπτωτὸν αὐτὸν ὄφλισκανομί, εἰ μὴ τὸ πε-
ρὶ τῶν ὄνοματων ὑμῶν ἐυτεβεῖς με, στον περὶ επὶ ἔμοι, Φανερὸν
ποιειδαὶ ἐπιχειρότυν. Αλλὰ γαρ τέτο με λυπεῖ, στὶ τὸ τῆς
γνώμης ὑμῶν εὐθεσατον πατέρας ἀξίαν ἐγκαριάζειν οἵος τε ὡς
ἴμι οὐχ ἅπας τῶν ἐνεργεσιῶν ὑμῶν τὸ μέγεθος ἀξίας χρήσι-
σιν αἰμιθεδαι. Τέτο δὲ τὰ ἐνδεέας με αὐταναπληροῦ τὸ τῆς
περὶ ὑμῶν ἐυτεβεῖας τέλειον. Δέχεσθε ἐν φιλοθρόνως τέτο
τὸ δώρημα, λιτὸν μὲν καὶ τῶν ὑμῶν ὄνομάτων δόσεμάς ἀξίου,
τεκμηρίου δὲ ἐσόμενον, ὡς τὴν διάνοιαν ἐνχαρίτως πρὸς ὑμᾶς
διακενουμα. Τὸ λοιπὸν & πάντοματι ἐνχρηματος τῷ Θεῖῳ τῷ
πανορθίῳ, διδόνοτε ὑμῖν τὸ τὸν βίον ἐνδαμάνων διατελεῖν, ἀλε-
τὴν ἐκκλησίαν τε καὶ πάντας τὰς πατέρας γένος προσήκοντας
ἐκ τῆς ὑμῶν φροντίδος ὠφέλειαν ἐπὶ μήκισον παρέχεισθαι.

Admodum Reverendorum atque Praeclarissimorum.
NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus
DANIEL NOHRBORG.

BORGMASTAREN uti Nora,
ÅDEL och HÖGAKTAD

Herr PETER ENGBERG,

BERGMÄSTAREN,
ÅDEL och HÖGAKTAD

Herr JACOB FRÖBERG,

Krono BEFALLNINGSMANNEN,
HÖGAKTAD

Herr PETER MOZELIUS,

HANDELSMANNEN i Nora,
HÖGAKTAD

Herr ISRAEL GAHM,

MINE GUNSTIGE HERRAR.

Tillåten, Herrar, mig, at Er en målning ge
Utaf den stad, som någd för Eder vördnad lyser.
Min teckning utan konst af ingen styrka lyser,
Dock hoppas jag Er gunst lär mildt på viljen se.

At tacka Er för godt har Nora största skål.
Er lefnad skydde GUD! Er lycka tilväxt vinne!
Så länge i vårt land vi folk och Ståder finne,
Så gänge Nora stad och Nora-boér väl!

MINE GUNSTIGE HERRARS

Ödmjuke tjenare
DANIEL NOHRBORG.

TILL HERR CANDIDATEN.

Utan snille, utan mōda,
    utan lust att finnas vård,
Utan hog att därskap döda,
    Vilja tros och heta lård,
År att djerft sig sjelf bedraga
    Och för lårdom skuggan taga.

Andra steg Min Vän Du tråkat,
    Annan lön Ditt uppsat får;
Råtta stråten har Du råkat:
    Åran Dig till mötes går.
Du har Dig i tid beväpnat,
    Och för intet arbet häpnat.

Lycka till förtjenst. Din heder
    Följer af sig sjelf derpå.
Når Din dygd ditt lof bereder,
    Kan Du mer Dig önska då?
Skulle Du ej redligt söka
    Andras yål med Ditt att öka?

J. G. WRETLIND.

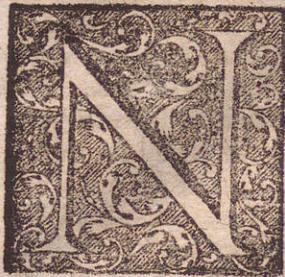
I. N. 3.

Suum illud solenne fere servant Literati viri, qui collectaneorum, quos dicit Gellius, libros scriptare in arimum inducunt, ut suos in scriniiis plenumque sinant delitescere labores, nec ante in lucem proferri, quam consummatæ collectionis opus perfectum expletumque omnibus numeris, suo denique dignum auctore, in publicum prodire queat orbis eruditæ theatrum. Is ego non sum, qui egregia ejusmodi consilia improbare, minus multo limatiiores doctorum virorum curas fugillare sustineam; quin potius literariæ Reipubl. existinem vel hœ nomine gratulandum, quod ejus verantur conspectum lucubrationes affectæ, nec subire au-sint, nisi quæ effecta sint, polita suoque in genere matu-ra. Neque tamen est inficiandum, posse hac quoque interdum in parte peccari, non quidem nimia accuratio-ne, quam nemo, quantumvis superstitionam, facile vi-tuperaverit, sed quod amplissima & longiori anfractu circumscripta collectionum systemata animo meditentur auctores, suæ forte existimationis gloriæque, quam pu-blici commodi studiosiores. Etenim accidere persæpe solet,

solet, ut, non sufficiente ad auctoris scopum, quæ comparari potuerit, auctorum monumentorumque supellesti-
le, non modo evanescat auctoris institutum opusque
meditatum sufflaminetur & velut in partu suffocetur,
verum etiam ipsa illa monumenta, diligentius licet con-
quisita, casibus variis, ut fluxa sunt humana omnia, dis-
perdantur multo literarum danno dissipenturque; quæ
vero tempestive, minore quamvis cum apparatu, in lux-
cem emissæ, potuisserunt servari. Observarunt hoc ipsum
Viri nostrates de literis benemerentissimi: ideoque poste-
ritatis isto in arguento querelas intercepturi, parum
de gloria in longioris operis ambagibus querenda solici-
ti, ut celerentur documenta curarunt, quotquot ad
manus habuere, magno in historiis, de patria maxime
loquor, olim usui futura: quos inter ut anonymos
taceam, Hadorphium, Peringschöldium, Benzelium,
Bringium literati orbis decora, nominasse sufficerit.
Qui mecum habitare didici, nec magnis componere
parva audeo, hæc tamen dum cogito lætam in spem
adducor quoque egh, fore, ut veniam impetreret levis
hæc opella; quæ, utut inconcius digesta, animum
tamen prodiderit, meo pro mōdulo, publicæ inservi-
endi utilitati, ad quam quantum habeant momenti lo-
corum quoque descriptiones dudum agnoverunt eru-
diti. Totum quidem ambitum Norensis parœciæ, cui
innexum est cognomine oppidum, oportuisset hunc
eandem conatum complesti; sed non tulerunt nec
præsens tempus, nec facultates majorem lucubratian-
culæ modum. Plura itaque in aliam forte occasio-
nem reservaturus, hiulcæ tractationis benigniorem cen-
suram a B. L. iterum iterumque expeto.

§. I.

ORA, oppidum montanum, cui in ordine urbium comitiali L.VII; mus concessus est locus, sita est in Præfectura Örebrogensi, Diœcesi Arosiensis, ab Holmia distans XXI. milliaribus cum dimidio, ab Arosia X. addita quarta mill. parte, ab Örebrogia denique III. cum dimidio. Ameno nostrum oppidum conditum est loco, juxta lacum, *Norasjön* dictum, qui universum latus orientale claudit insulamque ambit agris, pratis, silva & villa superbientem. Reliqua oppidi latera: meridionale scil. occidentale & boreale proxime cinguntur prædiis oppido proprie addictis, quæ meridiem & occidentem versus ab amne alluuntur, in lacum *Norasjön* incidente, ortumque a lacu *Vickern*, quem dimidiis mill. intervallo ab oppido dirimit, ducente & ponte denique, *Hagbyron*, juncto. Hæc prædia, quæ modo oppido propria dixi, deinde attingunt partim prædium montanum *Elfvestorp*, ab oppidanis quibusdam aliisque possessum & variis pulchre exstructis villis ornatum; partim officinam ferrariam *Hagby*, cum tractu eidem adjacente. Tandem spatiösior silva hæc omnia cingit. Oppido ab initio non aliud fuit nomen, quam quo hodienum insignitur; parœcia vero interdum *Norasjöga* est appellata.

§. II.

Jam inde ab anno MCDXXII. a) pagus quidam heic stetit mercatorius (*Köping*), ad quem non solum monticolæ Societat. mont. Norensis, sed etiam ex tota fere Vermelandia, cum institoribus tam Örebrogensi-

B

bus,

---

a) Vid. TUNELD. Geogr. pag. 113.

bus, quam Arbogensibus simulque pagaris, qui quovis die Saturni, huc adventabant, merces suas monticolis vendituri horumque ferrum emituri, nundinatum confluiebant. Sequenti Seculo, anno videlicet MDLXIX. Dux Suderm. &c. CAROLUS libertatem Societati mont. Vermlandiae, antiquitus concessam, mercatum ad templum Norense exercendi confirmavit b). Qui ut commodius institueretur, immortalis memoriae Rex GUSTAVUS ADOLPHUS de oppido nostro, pariter ac Lindesbergensi, condendo coepit quidem cogitare: ast, bellis distractus, quod destinaverat opus perficiendum reliquit filiae, Reginae CHRISTINÆ, quæ initio apud animum statuerat, bina ista oppida in unum cogere locum, nempe juxta Jærlensem officinam ferrariam, inter utrumque medium, unde etiam privilegia oppido huic Jærlensi consignata sunt Anno MDCXLII. Sed mutato postmodum hoc consilio, ut voluerat Magnus GUSTAVUS, sua cuique oppido seorsum concessa sunt privilegia; & Norense quidem die XX. Decembr. anni MDCXLIII. c) quæ

---

b) Vid. Statut. rei metall. pag. 33. c) Privilegiiorum hic est sensus: „Wij CHRISTINA medh Guds vädhe Sveriges Göthes och Vändes uthkorade Dröttning och Arvfurstinna, StorFurstinna til Finland, Hertigina uti Esfland och Carelen, Fröken över Ingermanland &c: &c: &c: göre vitterligitt, att ehuruval vår Sal. käre Herr Fadher Konung GUSTAV ADOLPH den Andre och Store, Lofvärdigast och Christelig ubti åmūmelse, hafver resloverat vid Nora och Linde tvenne Bergsfäder att låta byggia och fundera, och hafve till den ända åtskillige sigh der nedfatt och begynt bemålre städher byggia. Så mårde Wij dock likvelly nu vid pass för ett år sedhan, af särdeles considerationer och betänkjande Ofs förklara, att bemålte tvenne påbegynte fläckiar och Städher Nohra och Linde skulle til Järla, såsom en väl belägen och situerad orth, transferas, och dee soin vid Nohra och Linde hafva sigh nedfatt, sampt medh andre, dee dertil lust och vilja hafva, skulle till Järla flyttra, der byggia och huusligen sigh nedfättia. Hvarföre Wij dem och medh Stadsprivilegier och friheter hafva försedt och benådatt. Si

quæ a Reginæ CHRISTINA, gubernacula jam regni tractante, a:o MDCLII. & deinde a Rege CAROLO XI:mo anno MDCLXXVI. sunt confirmata. Exstructum est oppidum in prædio Pastori ecclesiæ ab initio destinato, & postmodum a monticolis habitato. Pastori vero, ut indemnus evaderet, aliud prædium, jam dudum ex gratia

B 2

tia

„hafve Wij dock sedhermera tagett detta årendett uthi nogare och
„tidigare betänkiande och efter noga öfverläggiande endtlig slutett och
„förordnatt uthi Högsbemälte Wår Sal, käre Herr Fadhers tagne re-
„solution insistera och til bemälte Nohra och Lindes Stådhers funda-
„tion och bebyggning Ofs förklara, och fördenskuldh till att styr-
„kia och främja dem, som uthi Nohra stadh allaredo boo, eller ock
„sinnade åro därliän att komma och burskap vinna, uthi deras för-
„kofring, flor, tilltagande och upväxt, velat af Kongl. gunst och
„nådhe dem medh efterfölliande privilegier, friheter, rätt och rättig-
„heter benåda och förvahra.

§. I. Till dett Förste, Säsom Sveriges Stads lagh är fundamen-
„tet till Städernas goda Politie och ordning här uthi riket, altså gif-
„ve vi härmedh fullmact och tillstånd, att Nohra Stadh och dess in-
„byggjande Borgerskap dem njuta och bruka skole, derefter Borg-
„mestare och Rådmän välja, så ock andre ämbeten efter tarfven till-
„sättia, handell och vandell drifva, niuta Borgerlig frihet och näh-
„ring i alla måtto som andre Wåre Opstäders Borgerskap efter för-
„bemälte lagh och handels ordinancien tillstår, och elljest i alla an-
„dra tillfällen sigh derefter rätta och förhålla.

§. II. Till dett Andra, alldenstundh ingen Stadh är uthan han
„hasver sitt visse Insegell dermedh Borgmestare och Rådh måste, som
„flerstädhens är brukeliggitt, deras fälte dombar, contracter, fullmac-
„ter, pafs, certificationer och andre slike breeff, som behöfves, stad-
„fästa och bekräfta, derföre unne och esterlåte Wij dem nådigst uthi
„samme deras Stadh Insegell att bruka och föhra: Ett bärgh beväxt
„med skogh, efter som afittringen visar.

§. III. Till dett Tredie, Ester dy störste macht påligger, att
„b:te Stadh Nohra blifver med nödiga ämbeten väl försorgd, dy sko-
„le dese esterfölliande der blifva håldne och tagne uthi acht, som
„åhro Borgmestare, Rådmän, Stadskrifyare, Kåmnere, Byggemästare
„och Stadsens Vårdskrifvare. &c:a

§. XIV. Till dett Fjortonde, På det och Wåre trogne Undersåther,

tia Regis JOHANNIS III:tä, concessum est, Östra Sund
dictum d). Præterea etjam duo prædia, Stensnäs & Fib-
betorp: alterum in plaga ab oppido boreali, alterum in
occidentali situm, in domesticos usus agrorum, pascuo-
rum & lignationis donata sunt oppidanis, prouti constat
ex §. XIV. privil. Qui oppidanorum villas quasdam ex
his

, som i Nohra boo, eller dit flyttia ville, måga hafva till sin nöd-
, torft något uthrymme, vedebrand och mualbeet, vele Wij af gunst
, och nådhe hafva privilegerat till Staden dessa efterskrefne 2. byar,
, neml. Steensnäs och Fibbetorp med alle dertill lydande lägenheter
, och pertinentier, som nu dertill ligga och under Os och Kronan
, beholdne ähre, hvilke till Stadhens och dess Borgerkaps allmenne
, gagn och båsta måge nyttiade och brukade varda.

§. XVI. Till det Sextonde, vele Wij stadtgatt och förordnatt ha-
, va, att våre undersåther i Nohra Stadz skole uthi hvarje vecka hol-
, la hös sigh en Torgdag, då Landtmannen sin afvell och vahrur må
, till torgt och såhl föhra och åter af Börgerkapet sigh tillhandla,
, hvadh han tarfvar och behöfver. &c:a &c:a

d) Concedebarur hoc prædium precibus & commendationi inco-
larum parceræ anno 1590. prouti literæ Regie indicant: „Wij JO-
HAN III, med Guds nådhe &c:a göre vitterligitt, att efter thett
, nägre ägor ähro tagne ifrån Prästbolet i Noreskoga Sochn och till-
, delte Bårgsmännen thersammastådes, till tomtar, deraf de göra Os-
, skatt och skuldh; så att Wäre och Kronones inkomst är derigenom
, förmehrad til ehn sjufalt Olsmunds-järn, och förenämde præstebord
, deremot igen förszagat, så att ther icke fins någott synnerligitt til-
, fälle till vedeskog, eng eller annat, som dagel. vedertarfvas; ther-
, före hafve Wij, efter våre undersåthares på förenämde Norskoge öd-
, mjuke bön och begäran, nadeligen upplåtit, unth och gifvit, som
, Wij och härmadh upplåthe, unne och gifve till Prästbolet i Nore-
, skoge Sochn ett hemman Öster Sund benåmdt, fritt för alla uthla-
, gor, som theraf plågar och bör uthgöras, att njuta, bruка och be-
, holla till evårdelig egendom. Thet vårt kammarråd, kammererare,
, fogtar &c:a hafve sigh härrester att rätta &c:a gifvit på vårt Kongl.
, slott i Stockholm d. 11. Martii a:o 1590. uthi vårt Regiments tåd
, på thet andre och tjugonde.

JOHANNES.

his prædiis binis possident, censum pro iisdem solvunt; qui urbico cedit thessauro. Qui vero quidquam ex prædio, Pastori quondam addicto, tenent, nihil solvunt. Adhæc quidam civium prædiola justo pretio sibi adquisiverunt ex prædio, §. I. commemorato, *Elfvestorp*, quæ, privilegiis montanis fruuntur censumque ferro crudo solvunt; sed hæc prædiola usu rei metallicæ hodie, ob silvas defieentes, destituta sunt. Quo lignorum captura oppido non deeslet, ab Ordinibus Regni, novissimo in conventu Comitiali, oppidi nostri ad Comitia Legatus, Praef. rei metall. & Civis, Dn. JAC. FRÖBERG, impetravit, ut oppidanis liceret tantum lignorum a monticolis emere, quantum ædibus tempore hiemali calefaciendis sufficiat, & præterea ligna exstruendis ædificiis idonea, nisi occasio officinam lateritiam huic usui infervituram, instituendi pateat. Postquam nova Præfectura anno MDCXLV. ordinata fuerat, cui Societates mont. Norenſis, Lindesbergensis, Grythyttensis atque Ljusnarsbergensis, præter territorium Fellingsbroense, subeſſent; fedes Præfecti Norenſi in oppido constituebatur, ad quam exstruendam tractus, in meridionali oppidi parte, cui adhuc nomen *Herrgården*, destinabatur e). Nova vero hæc Præfectura anno MDCXLVIII. Örebro-gierſi ſubjiciebatur f).

§. III.

Oppidum nostrum, quod ad mille circiter ulnarum longitudinem, a plaga videlicet boreali meridiem versus, exporrigitur, DCC. latitudine comprehendit inter plagas scil. occidentalem & orientalem, XXIII. hodie continent insulas (*quarter*), præter forum & tractum a templo

B 3

occu-

e) Ædificium in usum novi præfecti exstructum iam ante plures abhinc annos, est dirutum & universis hic tractus, qui oppido ruris cessit, Consuli ad usus economicos datus est.

f) Vid. OL. GRAU descript. Westmann. pag. 28.

occupatum, CLV. ædificatas villas (*tomter*), III. plateas majores, ad eandem cum oppido longitudinem procurrentes, VI. vero minores seu transversas. Totum oppidum, si templum exceperis, ligneis ædibus est exstrutum, quarum plurimæ, venustæ satis, pulcram oppidi reddunt faciem. Forum, quadratæ dimensionis, spatiostum, lapidibus stratum locoque plano situm, plateæ justa latitudine atque reætitudine extenduntur, & ipsæ quoque ædes recentioris sunt structuræ, ab anno scil. MDCCXXXI, quo funestissimum incendium, die XXIX. Aprilis, totum fere oppidum devastabat *g*). Sustentantur ibidem nunc temporis circiter DCXX. incolæ, tam junioribus, quam senioribus utriusque sexus simul numeratis, qui omnes CXXIII. familias (*matlag*) constituant. Horum ad CXII. municipali opere faciendo viætum sibi comparant, hac maxime ratione, ut frumentis aliisque varii generis mercibus negotientur *h*), in primis ferro crudo, quod a monticolis emunt, & vel Stockholmiam, vel ad officinas ferrarias finitimas deportatum, rursus cum lucro vendunt oppidani. Estque hæc ferri mercatura lucrosa admodum & frequentior, quam in aliis Societatibus regni montanis. Laudatur vero ferrum, quod in ustrinis Norenibus coquitur, utpote optimæ in dolis. Exercetur maxime mercatus diebus Saturni, quibus, prout ab antiquis retro temporibus solitum fuit, libertas tam cum monticolis, quam cum paganis negotiandi

g) Villa Pastoris, Sacellani & æditui, huic incendio superstites, anno 1738. mens. Martio, salvo reliquo oppido in fumum vertebantur & cinerem; qua occasione plurima, ad statum & oppidi & templi pertinentia æsta documentaque, utpote in villa Pastoris adservata, consumebantur: quæ quidem jactura & huic quoque meæ opellæ nimium quantum fuit fraudi.

h) Civium, qui varii generis mercibus negotiantur (*Kram-handlare*), numerus est IV. Qui vero frumentis, ferro & mercibus ad viætum necessariis (*Victualie vahror*) negotiantur sunt numero XXX.

tiandi oppido in primis est data, quemadmodum ex §. XVI. privil. constat. Hanc ob caussam nundinæ, statis anni temporibus, heic non sunt institutæ. Præterea varii ordinis opifices in oppido degunt *i*); nullæ vero ad hunc diem fabricæ sunt institutæ. Ex vestigalibus tam oppidanis, quam adjacentे montano *Skjårmårbo* circiter bis mille & CDL. thalerorum argent. quotannis publico redeunt.

§. IV.

Templum, quod in medio oppido, propter forum, editiori in loco solido ex lapide ædificatum & intus exteriusque dealbatum est, pulcra admidum se in tuentibus facie commendat. Temporis, quo fundamenta ipsius jacta sint, nulla inveniri potuere in actis vestigia. Quatenus tamen constat, pagum mercatorium, circa initia seculi XV:ti, heic viguisse, eatenus vere vide- mur posse contendere, templum si non ante, eo certe tempore stetisse *k*). Ea autem, quæ hodie est, non semper

---

i) Artificiū in numero sunt, quos, compendii caussa, vernaculo sermone recensere liceat. 1. Guldsmed 1. Bokbindaré 1. Målare 5. Skifddare 9. Skomakare 1. Hattmakare 1. Gördelinakare 1. Sadelmakare 1. Kopparflagare 1. Garfware 2. Smeder 4. Snickare 1. Glas- mästare 1. Murmästare 1. Krukommakare 2. Semskmakare, 1. Peruquemakare, 1. Carduansmakare, 2. Hofflagare, 4. Krögare.

k) Pastores, qui huic ecclesiæ præfuerunt, prouti tabula parieti Sacrarii affixa indicat, fuere sequentes:

1. DN. LAURENTIUS *Gudmundi*.

2. DN. EDVARDUS.

3. DN. SVENO *Jacobi*.

4. DN. ERICUS Petri *Helsingus* subscrispsit conc. Upf. a. 1593.

5. DN. JOHANNES Michaelis *Cuprimontanus*. Antea Pastor Fahlunensis. In interregno SIGISMUNDI a Rege CAROLO IX. officio privatus tandem h. l. Pastor creatus est a. 1600.

6. DN. MAGNUS Hieronymi *Smolandus* 1603. obiit 1634.

7. DN. ERICUS Olai *Arbogensis* 1634. ob. 1673.

8. DN. ERICUS Engelberti *BARCKMAN* 1674. Antea Sacell. ibi dem. Ob. 1693.

per fuit templi amplitudo; sed anno MDCLXII. & sequentibus novis & insignibus crevit auctibus; quemadmodum constat ex recensione sumtuum, huic operi impensorum, quæ inter acta Consistorii Aros. adseruntur. At non solum templum ipsum tunc fuisse ampliatum novisque laquearibus instrutum, ex his auctis constat; sed etiam turrim denuo excitatam, subsellia nova nec non tabulam altaris confecta, foveam, aquis absorbendis inservientem, effosam & fornicatam esse, præter alia minoris momenti ornamenta ¹⁾). Totum opus anno MDCLXXXIV. consummatum est. Incendio, quod an-

no

-
9. MAG. CHRISTIANUS TORNER Past. & Pr. 1694. Antea Notar. Conf. Aul. Holm. Ob. 1740.
  10. MAG. LAURENTIUS TUNELIUS 1742. Antea S:æ R:æ M:t: a facis aulicis. Ob. 1760.
  11. MAG. OLAUS NORDSTRAND 1762. Antea S:æ R:æ M:t: a sacris ad arcem Drottningeholm, qui ut sospes diu vivat ex animo voveo.
Sub his temporibus Comministri ecclesiæ hi fuerunt:
  1. DN. LAURENTIUS Henrici Norebergensis subscriptis Conc. Ups. 1593. Past. in Himmata 1594.
  2. DN. ANTONIUS Petri Ob. 1630.
  3. DN. HIERONIMUS Magni 1630.
  4. DN. JACOBUS Magni, Frater antecessoris, Past. deinceps in Rytterne.
  5. DN. ERICUS Engelberti BARCKMAN Pastor Norensis 1674.
  6. DN. OLAUS SKOGSBERG 1675.
  7. DN. ANDREAS RAMZELIUS Past. in Ramsberg 1696.
  8. DN. OLAUS MYRÆUS 1696.
  9. DN. MARTINUS EMENIUS 1716. Ob. 1754.
  10. DN. JAHANNES MORELIUS 1756.

¹⁾ Pecunia, quæ huic operi impendebatur, conficit summam 44471. thal. cupr. & 7. or. quorum 23793. thal. cupr. & 27. or. impendebantur templo ampliando & laquearibus exstruendis, 13143. thal. 9. or. turri, 1068. thal. subsellii, 3000. thal. tabula altaris, 2000. thal. foveæ 360. thal. cancellis chori, 456: thal 24. or. pavimento templi conficiendis. Adhæc 598. thal. cupr. & 24. or. temple argilla confergendo, dealbando & assulis abiegnis obtegendo, & 50. thal. 19. or. insuper organis music. in aliud locum transferendis impendebantur.

no MDCCXXXI. oppidum devastabat, tectum templi ligneum, una cum supraea turris parte atque campanis, hauriebatur; jam vero haec omnia refecta sunt: tectum scil. assulis abiegnis obductum anno MDCCXXXII., templum quoque ipsum ab integro argilla conspersum & dealbatum est anno MDCCXLVIII. Est autem templi longitudo LXXI. latitudo XXIV. & altitudo, juxta chorūm, XVIII. ulnarum intra muros. Parietes IX. distinguntur fenestrīs, quarum V. a latere meridionali, III. a boreali, a latere denique occidentali fenestella templū illuminant. Laquearia VI. integræ, XVI. diuidiæ sufficiunt columnæ, & continent simul ferreas perticæ, eam ob caussam, quod, cum lignum tectum conflagraret, rimas hinc inde ficerint.

Ad interiora templi ornamenta pertinent r:o (*Ta-*
bla altaris, IV. minores pietas comprehendens tabellas,
 quarum prima sacram cœnam, altera Salvatoris Sanctissimi crucifixionem, tertia resurrectionem & suprema de-
 nique ascensum ejus in cœlos adumbrat. Harum vero
 ad latera IV. Evangelistarum statuæ, præter alias ima-
 gines & ornamenta lignis exsculpta, inter columnellas,
 racemis uvarum auro argentoque obductis, vestitas,
 conspicuntur. Mediæ tabulæ hæc leguntur inscripta:
Soli Deo Gloria anno 1684. 2:o) Suggestus, in cuius
 ambitu, variis, auro argentoque opertis, sculpturis or-
 nato, Salvatoris nostri, nec non IV. Evangelistarum se
 offerunt imagines. In parte ipsius superiori legitur di-
 stum Jes. LVIII. v. i. simul cum anno 1698. quo ex-
 structus est suggestus. Supremum locum tenet auro
 argentoque obductus pelicanus cum pullis suis, quibus
 enutriendis sanguinem suum effundit. Quod inter bi-
 nas suggestus partes interest in pariete spatiū inaura-
 tus condecorat sol radians, cui nomen *Jehovah* inscri-
 ptum. 3:o) *Baptisterium*, quod, ex tribus lapidibus ex-

sculptum, & S. S. dictis Gall. III. 27. Math. XXVIII. 19.
 & hisce insignitur literis: *Denna Funth bar Her B. Hans-
 son mād sin Hustru Walborg Tomas d. förårat til Nova
 Kyrkio A. D. 1625. 4:o) Organa musica*, quæ, in po-
 stica templi parte posita atque XX. distinctis tonorum
 ordinibus (*stämmer*) instructa, a:o MDCCXCI. sunt con-
 fecta. 5:o) *Subsellia*, quæ terno, longitudine templi
 fere æquante, transitu unoque transverso distincta annis
 MDCCXLIV. & MDCCXLV. posita sunt. Ad utrum-
 que præterea latus organorum musicor. podia columnis
 suffulta erēta, quæ suis in tabulatis ad templum spe-
 ctantibus imagines XII. Apostolorum pictas repræsentant.
 6:o) *Monumenta Sepulcralia*, affabre facta, multo auro
 atque ornamentis splendentia, quæ, in memoriam de-
 functorum quorundam civium Norenſis oppidi, sunt
 posita m). 7:o) *Binæ tabulæ numeris psalmorum designan-
 dis* in choro positæ, qua partes extremas inauratæ atque
 a D:na CHRISTINA FROBERG templo dicatæ. 8:o) VI.
Penduli lychnuchi n). 9:o) *Vasa & vestimenta usibus
 sacris destinata (Kyrkoſkruden)*, quæ maximam partem
 ex munificentia donatorum templo cesserunt o).

Tur-

---

m) Sunt haec epitaphia IV. quorum I:um columnæ, suggestis
 vicinæ, appositum est a Consiliarii cuiusdam MAGNI Svensonis vidua,
 CATHARINA Olai filia, in suam ipsius, mariti ac liberorum me-
 moriam a. 1678. II:um juxta org. music. erectum est a GERHAR-
 DO TRESCH ejusque uxore BRIGITA BLYBERG a 1668. III:um
 parieti templi boreali, supra janam sacrarii, affixum est a Consule
 JOHAN. DREIJICK cum uxore BRIGITA TOLLET 1678. IV:um
 parieti meridionali, ad ad ostium templi, adhærens, in memoriam
 Consil. LAUR. RINGSTRÖM uxorisque ANNÆ NORBERG a ge-
 neris ipsorum, scil. Admiral. Capit. ELIA A. JERLESTRÖM atque
 mercat. Norenſi PETRO BERGMARCK, positum est a. 1738. Præter
 haec epitaphia, juxta introitum sacrarii, statua Salvatoris cruci affixi
 conspicitur.

n) Præter hos minor pendulus lychnuchs in Sacrario pendet &
 singulis insuper columnis lychnuchi affixi sunt.

o) Ad vasa pertinent II. canthari argenti, quorum majorem tem-

Turris, quam anno MDCLXXI. erectoram fuisse,
ad Consistorii Arof. indicant, qui etiam annus ipsi mu-
ro magnis numeris ferreis insertus est, circiter LXXXVIII.
ulnarum habet altitudinem, argilla est obducta, dealba-
ta &, qua tectum, lamellis ferreis operata. Summum a-
picem bini inauguri globi ænei simulque æneus gallus i-
tidem inaugurus exornant. In ea IV. Favissimi soni di-
versique ponderis campanæ pendent p), supra quas ho-

C 2

rolo-

plo donarunt hæredes JAC. LEIJEL anno 1696. minorem vero B.
A. S. & U. A. D. II. inaugura pocula argentea cuin patinis, quo-
rum maior ab hered. J. LEIJEL 1696. donatum est; II. pocula mi-
nora arg. ad S. Cœnam agrotantibus ministrandam: II. arculae ar-
gent. sacris panibus condendis inservientes, quarum alteram supra lau-
dati hæredes J. L. itidem dono dederunt; III. inaur. corona
arg. quarum, ut ruri mos est, in sponsis adornandis usus. Vesti-
menta & aliae res, sacris usibus destinata, valde pretiosa, munificen-
tiae in primis Dni ADAMI LEIJEL, Past. & Pr. LAUR. TUNELII.
Mercat. JOH. KRUG, ut alios taceant, debentur.

p) Campanarum maxima hæc habet:

*Fast jag ej har mun och tunga
Herren Gud med röst loffjunga;
Jag dock beter ock Ehr tolk,
Som hofsamlar Herrans folk
Til Guds hus och helgedom
Åt där lofva Herren from;
Til desf med et annat ljud
Kläckor ringas utaf Gud,
Til den stora dagsens dom
Kom o! Jesu kom ack kom!!!*

Item

*Til Guds åbra och hans helgedoms tjänst och prydnad,
är denna kläcka utaf framledne Rådman här i stan-
den, Sel. Herr LARS RINGSTRÖM, medelst testamente
skjänkt och förvarat d. 25. Oct. 1732. och åbr 1741. gotten
i Stockholm af JOH. FAHLSTEN.*

rologium, anno MDCCLII. confectum, in turri est,
quod non tantum ope indicis, ad IV. latera patentis,
sed etiam duplice campanarum sonitu horas indicat. In-
ter turrim & templi ipsius parietem defuncti Civis &
Consiliarii Norensis LAURENTII RINGSTRÖM ut &
hæredum illius sepulcrale monumentum decora forma,
est

In altera campana haec verba adparent:

Sumtibus. Templi. Norenſis.

Atque.

Opera. Ac. Industria.

ERICI. NÅSMANNI.

Post. Conflagrationem. Urbis.

D. 29. Apr. 1731.

De. Novo. Reparata. Ac. Conflata.

Holmiae.

Anno. Dni. MDCCXXXIV.

Item

Heu! quod eram miseræ nimium vicina Gomorræ;

Absorpta rabido vindicis igne Dei:

Scilicet ultrices urbs tandem noxia pœnas

Jure luens una vah! periensque die.

Ait me nunc reparat Vulcanus, ut inde resurgam;

Pulcrior, ex flamma ruderibusque meis.

Audi gens O! dura Deum tam dulce vocantem,

Sin tibi spernenti præco minantis evo.

Tertia campana hanc habet inscriptionem:

Jag til lof til pris och åhra

Samlar, med mit klang och ljud,

Dem, som uti hjertat båra

Hopp och kärlek til sin Gud.

JESU hålt dit folk i trona,

Fria mig från eld och brand,

Och från alla plågor skona

Konung, Bergslag, Folk och Land.

est conditum, cujus parieti hæc inscripta sunt verba:
 Thenna graf är efter Sal. Råd-och Handelsmannens här i
 Nora, Herr LARS RINGSTRÖMS och theß kåra Hustrus
 ANNA NORBERGS, i lifstiden, gorde disposition, af
 theß Herrar Mågar förfärdigat och upbygt, varandes bär
 theras lägerstad, arfvinge efter arfvinge. Nora d. 10.
 Junii 1735. Infra hæc leguntur:

*Ho saligt somnar in, får glad igen upstå,
 Når Guds basinaljud oß alla kalla må.*

Cœmeterii, quod muro quadratae dimensionis, calicato, dealbato assilisque ligneis testo circumdatur, IV. sunt introitus, quos portæ claudunt, ex quadratis, viridique colore tintatis, ferreis perticis confectæ q). Cujusvis vero introitus testum lamellis ferreis est opertum globoque stanneo ornatum. §. V.

---

*Så skal Herrans bjord i Nora
 Unge, gamle, Herde, Får,
 Inför sjåla-Herden stora,
 Samlus sidst i Christi sår.*

Item

*Den Treenige Gudens heliga namn til åbra samt Nora
 Församling til tjenst, hafva efter branden, som Kyrkan til
 utandöme och alla Kläckor tillika med Nora Stad d. 29. Aprill 1731. förtärde, mig samma år gifvit Landsböfödinskan
 Vålborna Fru MARIA SCHNACK, Fru BÅRBARA LEIJEL och Bruks-Patronen Vålborne JACOB MÖLMAN, hvilken, sedan jag vid ringningen efter högstsatig
 Hennes Majestådt, Drottning ULRICA ELONORA fått
 remnad, mig omgjuta låtit uti Stockholm d. 20. Aug. 1746.
 af J. FAHLSTEN.*

Quarta, quæ minima est, sequentibus insignitur literis:

*År 1732. d. 4. Maji är jag, efter den skadeliga branden,
 som Staden Nora öfvergick d. 29. Aprill 1731. åter å nyo
 omguten i Stockholm af ERIC NÄSMAN.*

Q) Harum portarum, quæ a. 1736. positæ sunt, unam dено

§. V.

Post incendium, superius commemoratum, Curiam cum adparatu ejusmodi ædi conveniente, exstruendi occasio non fuit data. Interim conventibus Magistratus & Civium inservit ædificium, propter forum constitutum, duarum contignationum, quarum superior duo conclavia, majus minusque, conventibus destinata continet; in inferiori vero omnia metiri solent frumenta, quæ a paganis in forum vendenda proferuntur. Pro quovis integro frumenti medimno (*tunna*) III. præ cūpreæ solvuntur. Quæ pecunia, una cum pecunia, ad cellam vinariam habendam, quotannis data (*källarefrihet*), tertia parte vēdigalium, quæ pro rebus consumendis publico solvuntur (*accisen*) r). &c;a ad salaria magistratui aliis-

dedit Past. & Pr. C. TORNER, reliqua Präf. rei met. P. CHRISTIERNIN, Cives N. YTTER & O. SNÖBERG. Nomina vero singularum donatorum ipsis inscripta portis conspiciuntur.

r) Colligitur hoc ex schedula a Spect. Viro D:mo MOZELIO mecum communicata, quamque integrum subjungere licet:
Efterskrefne inkomst r nyter Nora Stad til Magistratens och Betjenternes afslöming: näml.

S:rant
dal. ör.

167. II,

Källarefriheten

Gjärningsören af gångande handtvärkare uti Nora och Grythyte Härader, några syratio til antalet

a 1. dal.

48.

Stadens andel af delnings accisen har förra åren stigit til

40.

Väg-och Måtarepenningar bestiga stundom öfver, stundom under, men måst til

200.

Organist- och Väktarepenningar

54.

Skattejärn eller åkerskatt emellan 90. d' 100. dal. alt som priset på järnet stiger, och utföres här

100.

Tomtören

42. 8.

Suumma 651. 19.

aliisque officiariis oppidanis constituenda impenditur. Juxta ædificium illud, curia loco usurpatum, inter duo tigna in altum erecta, pendet campanula, conventibus, præter alia, designandis inserviens. Simulac privilegia oppidi consignata sunt, certus quoque ordinabatur magistratus, cuius membra, ex præscripto §. III. priv., essent Consul ^{s)}, VI. Urbici Consiliarii, Notarius, bini minoris judicij Consiliarii (*Kämmerer*), vigiliarum curator (*Vårdförkraffare*) atque bini ædificiorum stiuerorum curatores. Horum munium IV. priora seorsum adhuc administrantur, II. vero posteriora sunt abrogata. Pro insigni oppidum montem silvula virentem obtinuit.

§. VI.

Quamvis, ante privilegia oppido irrogata, paedagogium, quod soli sustentabant incolæ, heic viguerit; nihilominus Reginæ CHRISTINÆ placuit Scholam hodie florentem & Regio insuper stipendio dotatam instituere, eodem tempore, quo privilegia oppidi confirmabat, anno scil. MDCLII. Est vero in hac Schola non nisi unica classis, cui Rector ^{t)} cum collega præst.

Ad

^{s)} Sequentes ab illo inde tempore munere Consulari perfuncti sunt scil.

1. NICOLAUS *Magni* 1645. obiit 1654.
2. JOHANNES *Jahannis DREJLICK* 1654. officio privatus 1681.
3. JOHANNES *FRUMERIE* 1681. ob. 1689.
4. CAROLUS *HJELMER* 1689. ob. 1695.
5. OLAUS *HELLBOM* 1695. ob. 1696.
6. JAHANNES *WETTERSTRÖM* 1697. officio privat. 1707.
7. JOHANNES *YTTER* 1708. obiit 1718.
8. ULF *KYLLENIUS* 1719. munere Cons. sponte se abdicavit 1750. obiit 1755.
9. PETRUS *ENGBERG* Consul hodiernus laudat. magistratum iniit 1750.
^{t)} Rectores ad hanc Scholam fuere sequentes: scil.
1. DN. CHRISTOPHORUS *Erici HOLSTENIUS* 1652.
2. DN. LAMBERT. *Petri Montanus* 1668. Sac. in Järboås 1685.
3. MAG. ARVIDUS *GRADIN* 1685. Past. in Medaker 1687. ac tandem in Vika.

Ad salario Rectoris XX. medimni frumenti, quod in parœcia Nericiæ Gällerstad publico penditur, quotannis sunt delegati, præter pecunias, usibus scholaribus destinatas (*djeknepenningar*), ex parœciis Nora & Järboåhs percipiendas, quarum loco quilibet monticola II. libras cum dimidia ferri crudi Rectori solvit. Collega vero pecunias, Scholaribus destinatas, per parœcias Grythyttæ, Hjulsiö & Hellefors colligit.

-
4. DN. NICOLAUS STAF 1687.
  5. DN. ANDREAS MORIEN 1693.
  6. DN. NICOLAUS MONTAN. 1695. obiit 1728.
  7. MAG. ISACUS ISACSSON 1729. Past. in Ljusnarsberg 1748.
  8. MAG. ERICUS FAHLSTEN 1748. obiit 1759.
  9. MAG. PETRUS KIHLSTEDT 1760. Antea V. Reft. Schol. Arbovensis.

SOLI DEO GLORIA.

Höglärde HERR CANDIDAT!

När jag på en gång skall lyckönska H. C. till hederligt slut på sina arbeten vid detta Lärofåste, och med det samma framräcka den hand, som bör tolka ett öm affsked af en trogen vägledare genom en del af min ungdom, så blir det konst för små krafter, att på ett enda blad uttrycka, hvad ett väldemanade och blödigt hjerta gerna ville framstafva.

Half känna af min förbindelse, tillväller jag mig likväl den fullkomligaste rättighet, att fram för någon annan fägnas af den täcka Skörd, som H. C. får hösta af sin ungdoms flit och idoghet.

Men ach! H. C., att Er lycke intet skall kunna fotas på annan grund, än just på min känbara förlust!

Ach! att jag intet längre skall få eftertrampa Edra jámma steg på dygde-vägen och mogna under ögonen på ett så kärt efterdöme!

GUD välsigne H. C. och låte åfven mig så vist få vara ett världigt mål för Eder kärlek, som det bör blifva mitt fel, om icke det frö, som H. C. utfärdt i detta spåda hjertat, kan gå i säker borgen för det hopp, som mina aldrakåraße Föräldrar hyfa om min välfärd, det önskar.

Höglärde HERR CANDIDATENS
ödmjuke tjenare
SAMUEL VIGELIUS.